

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa Investeeringud
maapiirkondadesse

mes

**„Teadmussiirde pikaajaline programm põllumajanduse, toidu ja
maamajanduse tegevusvaldkonnas“**

Riigihange nr 222076

Mahemajanduse valdkonna aruanne

01. jaanuar 2022 – 31. detsember 2022

Jaanuar 2023

SISUKORD

TEGEVUSTE ELLUVIIMINE 2022. AASTAL.....	3
INFOPÄEVAD, ETTEVÕTETE KÜLASTUSED, ÕPPEREISID, ÕPIRINGID, ESITLUSTEGEVUSED MAHEMAJANDUSE VALDKONNAS	9
TAIMEKASVATUS	9
MARJA- JA PUUVILJAKASVATUS KASVATUS	14
MAITSE- JA RAVIMTAIMEDE KASVATUS.....	16
MESINDUS	17
PIIMAKARJAKASVATUS	19
LIHAVEISEKASVATUS	22
LAMBAKASVATUS	24
LOOMAKASVATUS	25
MAHEMAJANDUS	26
ETTEVÕTJATE JUHENDAMINE	28
TEABELEHED JA -MATERJALID	28
TÕLKEMATERJALID	31
VIDEOLOENGUD JA VIDEOS	32

TEGEVUSTE ELLUVIIMINE 2022. AASTAL

„Teadmussiirde pikaajalise programmi põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas“ (riigihange nr 222076) mahemajanduse valdkond hõlmab järgnevaid teemasid:

- taimekasvatus (sh marja- ja puuviljakasvatus, köögiviljakasvatus, maitse- ja ravimtaimekasvatus);
- loomakasvatus (lihavesikasvatus, lambakasvatus, piimakarjakasvatus, mesindus);
- toitlustus;
- üldised mahemajanduse teemad.

Mahemajanduse valdkonna koordineerimise eest vastutab Mahepõllumajanduse Koostöökogu (MaheKogu). Valdkonnajuhi ülesandeid täidab Elen Peetsmann.

Tegevuste ja käsitletavate teemade planeerimisel tehakse lisaks konsortsiumi partneritele **koostööd** ka erinevate valdkondlike organisatsioonide ja liitudega, nt Liivimaa Lihaveis, Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit, MTÜ Eesti Mahemesinikud jt Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmesorganisatsioonid.

Korraldatavate **sündmuste info avaldatakse** lisaks www.pikk.ee lehele ka Maheklubi portaali kalendris aadressil www.maheklubi.ee. Osalemise kutsed saadetakse e-maili teel, sihtgrupi kontaktid saadakse mahepõllumajanduse registrist või küsitakse otse Põllumajandus- ja Toiduametist.

Sihtgrupiks on nii pikaajalise kogemusega mahetootjad kui ka uued alustajad, kellel on erineva tasemega teabe ootused ja vajadused. Seda arvestatakse tegevuste planeerimisel ja sihtgrupi teavitamisel. Osades tegevustes on osalenud ka tavatootjaid.

Osalejate huvi korraldatavate tegevuste vastu on suur. **Tegevused toimusid üle Eesti**, neist enamus ettevõtetes, sest õppimine üksteise kogemustest ja praktilise poole nägemine on osalejate tagasiside põhjal väga oluline. Samuti saavad kontaktsetel üritustel osalejad jagada paremini oma kogemusi ja üksteisega suhelda, mis aitab kaasa sektorisisesele koostööle.

Sihtgrupp on ka veebikoolitused hästi vastu võtnud, veebis eelistatakse kuulata üldisemaid ja teoreetilisi teemasid. Vaatamata sellele, et paar päeva enne toimumist saadetakse registreerunutele meeldetuletav kiri, ei tule kõik osalema. Tundub, et registreeritakse kõigile huvipakkuvatele koolitusele ilma läbi kaalumata, kas sellel konkreetsel kuupäeval on ikka võimalik osaleda. Osalejate tagasiside põhjal on kõige sobivamaks veebikoolituse pikkuseks 3-4 tundi.

Tagasisidet küsitakse nii suuliselt kohapeal kui ka e-maili teel saadetud tagasiside vormi kaudu. Kuigi osalejate hulk on suur, jääb veebi teel tagasisidele vastajate arv kesiseks, mistõttu ei saa elektroonilist tagasisidet sageli pidada esinduslikuks. Tagasiside on eelkõige oluline korraldajatele, et planeerida edasisi tegevusi ja pakkuda sihtgrupile teavet neile vajalikel ja huvipakkuvatel teemadel.

Aruandeperioodil ellu viidud tegevused katsid kõiki mahemajanduse valdkondi: taimekasvatus (sh marja- ja puuviljakasvatus ning maitse- ja ravimtaimede kasvatus), loomakasvatus (sh mesindus, piimakarjakasvatus, lihavesikasvatus ja lambakasvatus), lisaks ka laiemad mahemajanduse teemad (sh toitlustus). Välja anti ka mitmeid teabematerjale (sh videod ja videoloengud) erinevates valdkondades. Teemade valik ja tegevuste mitmekesisus on lai (vt tabelid 1 ja 2).

Nõukogu elektrooniline koosolek toimus 28.10.2022 ja 2023. aasta tegevuste planeerimise koosolek toimus 15.11.2022. Nõukogu ja sektori poolt esitatud soovid vajalike tegevuste ja teemade osas ületasid olemasolevat mahemajanduse valdkonna eelarvet. Seoses õppereiside eelarve ülekuluga, otsustati ära jätta või edasi lükata mõned tegevused, et jätta eelarvet 2023. aasta tegevusteks. Täpsem info on kirjas nõukogu protokollis. Mitmed vajalikud tegevused jäävad ootele, juhuks kui vabaneb eelarvelisi vahendeid.

2022. a korraldati mahemajanduse valdkonnas kokku 37 tegevust, millest kuus olid mitmepäevased (sh neli õppereisi välisriiki). Neist 37 tegevusest 28 sisaldasid ettevõtete või katsejaamade külastusi. Keskmine osalus oli 29 inimest. 2022. a **avaldati 20 materjali** (ajakirjad, teabelehed, trükis, tõlkematerjalid, juhendmaterjal, videod ja videoloengud) ja juhendati ettevõtteid.

Teisel poolaastal korraldati kokku 26 tegevust (tabel 1), millest neli olid mitmepäevased. Keskmine osalus oli 27 inimest. Neist 26 tegevusest 21 sisaldasid ettevõtete või katsejaamade külastusi. Kokku külastati 24 erinevat ettevõtet Eestis ja 14 välisriigis. Lisaks juhendati kolme ettevõtet.

Ülevaate aruandeperioodil 01.07-31.12.2022 elluviidud tegevustest annab tabel 1 ja valminud materjalidest tabel 2.

Esimese poolaasta tegevused on detailselt kirjeldatud I poolaasta aruandes. Toimus 11 tegevust, millest kaks olid mitmepäevased õppereisid välisriiki. Neist 11 tegevusest 7 sisaldasid ettevõtete või katsejaamade külastusi. Keskmine osalus oli 43 inimest. Ülevaatlikkuse jaoks on siia aruandesse lisatud esimese poolaasta tegevuste loend (tabel 3).

Tabel 1. Aruandeperioodil 01.07-31.12.2022 mahemajanduse valdkonnas elluviidud tegevused

Valdkond	Tegevus	Toimumise aeg	Toimumise koht	Osalejate arv
Taimakasvatus	Esitlustegevus	04.07.22	Tartumaa	36
	Teraviljakasvatuse õpiring	21.06, 05.07, 13.07, 18.07	Pärnumaa, Viljandimaa, Võrumaa	39
	Taimakasvatuse õppereis välisriiki, 3 päeva	05-07.10.22	Austria	13
	Ühe ettevõtte külastus	25.10.22	Võrumaa	16
	Infopäev ettevõtte külastusega	14.12.22	Läänemaa	18
Marja- ja puuviljakasvatus	Põllupäev	20.07.22	Viljandimaa	39
	Ühe ettevõtte külastus	15.09.22	Viljandimaa	27
	Esitlustegevus	25.08.22	Viljandimaa	42
Maitse- ja ravimtaimakasvatus	Infopäev ettevõtte külastusega	12.07.22	Saaremaa	12
Mesindus	Ühe ettevõtte külastus	28.09.22	Lääne-Virumaa	10
	Siseriiklik õppereis, 2 päeva	3-4.11.22	Lääne- ja Pärnumaa	14
	Infopäev veebis lektoritasuga	08.12.22	Veeb	32
Piimakarjakasvatus	Õppereis välisriiki, 3 päeva	1-3.11.22	Rootsi	10
	Ettevõtete külastus	05.12.22	Saaremaa	11
	Ühe ettevõtte külastus	06.12.22	Saaremaa	11
Lihaveisekasvatus	Infopäev tõlkega	9.08.22	Valgamaa	22
	Õppereis välisriiki, 3 päeva	15-17.09.22	Soome	14
	Ühe ettevõtte külastus	29.09.22	Hiiumaa	30
	Infopäev ettevõtte külastusega	07.10.22	Pärnumaa	26
	Infopäev veebis välislektoriga ja/või tõlkega	11.11.22	Veeb	57
Lambakasvatus	Infopäev välislektoriga	21.07.22	Harjumaa	21
	Ettevõtete külastus	26.10.22	Pärnumaa	24
Loomakasvatus	Infopäev ettevõtte külastusega	09.11.22	Hiiumaa	37
	Infopäev veebis lektoritasuga	16.12.22	Veeb	106
Mahemajandus	Infopäev	27.09.22	Lääne-Virumaa	14
	Infopäev	13.12.22	Läänemaa	18
	Ettevõtte juhendamine: Eralasteaed kõige Suurem Sõber, Salat ja Disko OÜ, Avinurme lasteaed Naerulind	Nov-dets 2022	Saaremaa, Tartumaa, Jõgevamaa	

Tabel 2. Aruandeperioodil 01.07-31.12.2022 mahemajanduse valdkonnas valminud materjalid

Valdkond	Materjali nimetus
Lambakasvatus	Video: Kogumisaedade kasutamine mahelambakasvatases
	Video: Karjavalvekoerad mahelambakasvatases
	Videoloeng: Parasiidid lambakasvatases – Ann Mari Anupõld
Lihaveisekasvatus	Video: Maheveiste portsjonkarjatamine
Mahemajandus	Video tõlge: Mahetoidu ja mahepõllumajanduse eelised – prof. Carlo Leifert
	Ajakiri: Mahepõllumajanduse leht nr 93, 2-2022
	Ajakiri: Mahepõllumajanduse leht nr 94, 3-2022
	Trükis, sh trükk: Mahepõllumajandus Eestis 2021
	Teabeleht: Mahetoidu eelised ja mõju tervisele
	Tõlkematerjal: Mahepõllumajandus ja selle kasu kliimale ja elurikkusele
	Tõlkematerjal: Lõhna- ja maitseainete kasutamine mahetoidus. Määruse (EL) 2018/848 kohased juhised
Mahetoitlustus	Voldik, sh trükk: Väärtusta mahetoorainet. Toitlustuse ökomärk
	Materjal: Juhend toitlustusettevõttes mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamiseks ja reklaamimiseks
Mesindus	Videoloeng: Mahemesindus. Kutsumata külalised - nugis. Peeter Kuusksalu
	Teabeleht: Mahemesindus. Kutsumata külalised mahemesilas. Kuidas nendega toime tulla?
Taimekasvatus	Video tõlge: Mahetaimekasvatuse kogemus Inglismaalt
	Videoloeng: Umbrohud ja nende kontrolli all hoidmine taimekasvatases – Liina Talgre

Tabel 3. 2022. aasta esimesel poolaastal mahemajanduse valdkonnas ellu viidud tegevused.

Valdkond	Tegevus	Toimumise aeg	Toimumise koht	Osalejate arv
Taimekasvatus	Infopäev veebis	18.02.22	Veeb	98
	Infopäev ettevõtte külastusega	27.06.22	Saaremaa	25
	Infopäev	29.06.22	Raplamaa	60
Marja- ja puuviljakasvatus	Infopäev ettevõtte külastusega	31.05.22	Tartumaa	38
Köögiviljakasvatus	Õppereis välisriiki, 3 päeva	8-10.06.22	Holland	7
Lambakasvatus	Välislektoriga infopäev veebis	06.01.22	Veeb	94
	Õppereis välisriiki, 3 päeva	19.-21.05.22	Soome	13
	Ettevõtete külastus	13.06.22	Pärnumaa	22
Linnukasvatus	Välislektoriga infopäev veebis	22.02.22	Veeb	61
Mesindus	Ühe ettevõtte külastus	23.03.22	Harjumaa	11
	Infopäev veebis	06.06.22	Veeb	40
Materjalid				
Lihaveisekasvatus	Mahelihaveisekasvatus Vils'i Anguse näitel (video)	Jaanuar		
Mahemajandus	Mahepõllumajanduse Leht (ajakiri)	Veebruar		
Taime- ja loomakasvatus	Mahepõllumajanduse nõuete muudatused 2022 (teabeleht)	Mai		

Taimakasvatuse valdkonnas soovitakse praktiliste õppepäevade jätkumist nii praktikute juures tootmisettevõttes kui ka katsekeskustes. Samuti oodatakse teraviljakasvatuse teemalise õpiringi jätkumist. Kõrgelt hinnati taimakasvatuse õppereisi Austriasse, järgmist õppereisi soovitakse Leetu, et tutvuda sealsete mahetootmise praktikatega. Huvi on ka Saksamaa ja Inglismaa õppereisi vastu. Veebi teel soovitakse osaleda pigem üldisemaid ja teoreetilisi teemasid käsitlevatel infopäevadel. Edasiste tegevuste puhul on huvipakkuvateks teemadeks mahetootmisesse sobivad sordid, vahekultuurid, väetamine, taimekaitse, mahetootmises lubatud sisendite kasutamine (lubjad, tuhad, mineraalid, biostimulandid), süsiniku sidumine ja süsinikukrediidi võimalused, huumuse sisaldus mullas, kompostimine, taastava põllumajanduse praktikad jm. Suur huvi on kuulata välislektoreid, eriti just praktikutest välislektoreid.

Marja- ja puuviljakasvatuse valdkonnas soovitakse praktiliste õppepäevade jätkumist nii praktikute juures tootmisettevõttes kui ka katsekeskustes. Infot soovitakse nii erinevate kultuuride (nt ploom, maguskirss, viinamari, õun, astelpaju) kasvatustehnoloogiate (väetamine, taimekaitse, koristuse mehhaniseerimine), mahetootmises sobivate sortide kui ka saaduste väärindamise ja turustamise kohta.

Maitse- ja ravimtaimede valdkonnas soovitakse külastada ka teisi maitse- ja ravimtaimikasvatuse ettevõtteid, et õppida just praktilisest kogemusest ja otsida ka koostöövõimalusi. Samuti pakuvad huvi maitse- ja ravimtaimede väärindamise ja turustamisega seotud teemad.

Köögiviljakasvatuse puhul on suur huvi välismaise info vastu, soovitakse välislektoritega infopäevi ja õppereise. Lisaks on huvi ka tegevuste vastu, mille käigus külastatakse tegutsevaid maheköögiviljakasvatajaid.

Mesinduse valdkonnas toimunud varasemate tegevuste mõjul asutati 2022. a mahemesinikke ühendav MTÜ Eesti Mahemesinikud, kes on nüüd heaks koostööpartneriks huvipakkuvate teemade valikul ja tegevuste korraldamisel. Edaspidi soovivad juba pikemalt tegutsenud mahemesinikud just kahepäevaseid üritusi, mille raames oleks võimalik pikemalt aktuaalsetel mahemesinduse teemadel ja koostöövõimaluste üle arutada. Soovitakse rohkem ka mahemesinduse kuvandi ja turundusega seotud teemade käsitlemist ja tutvuda erinevate mesilatega. Samuti soovitakse kuulata praktikutest välislektoreid. Alustavad mahemesinikud ja mahemesindusest huvitatud tavamesinikud on huvitatud ka konkreetsetele teemadele keskendunud infopäevadest ja mahemesilate külastustest.

Piimakarjakasvatuse valdkonnas eelistatakse ka edaspidi kahepäevaseid sündmusi, mille raames oleks võimalik külastada teisi mahepiimakarjakasvatajaid ja pikemalt arutelda mahepiimanduse ja koostöövõimaluste teemadel. Osalejad pidasid väga vajalikuks ja kasulikuks just õppereisi Rootsi.

Lihaveisekasvatuse valdkonnas on osalejad huvitatud, et kontaktid üritused toimuksid nende tegevuskohale võimalikult lähedal. Edaspidi sooviti ettevõtete külastust sisaldavaid infopäevi, praktiliste kogemustega välislektoritega infopäevi. Sooviti ka õppereise, et näha kohapeal, kuidas mingi asi toimib. Soovitud teemadest mainiti tagasiside puhul liha kvaliteediga seonduvat, karja tervist puudutavaid teemasid, rohumaade majandamist ja portsjonkarjatamist, talvise söötmise korraldamist ja söötmissplatse, lihaveiste iseloomu hindamist jm.

Lambakasvatuse valdkonnas soovitakse edaspidi kõige rohkem ettevõtetes toimuvate üritustega jätkumist, ka õppereise. Kõrgelt hinnati praktilise poole nägemist (nt lammaste hindamise demonstratsioon). Soovitud teemade valik on lai (nt talvine söötmine ja talvised söötmissalad,

karjavalve- ja karjaaiakoerad, erinevad karjaaiasüsteemide lahendused, lammaste tervishoid, karjamaade majandamine jm).

Mahemajandus. Edaspidi soovitakse ka mahevaldkonda laiemalt katvaid infopäevi. Suur huvi on erinevate ÜPP strateegiakava toetuste vastu, mida mahetootjad taotleda saaksid.

Peaaegu kõikides valdkondades soovitakse väga õppereise välisriikides. Välisriigi õppereiseid annavad tagasiside põhjal palju uusi ideid ja kindluse valitud tee jätkamiseks. Oma silmaga nägemine ning suhtlemine teiste riikide tootjatega on väga innustavad.

Ka välislektorite kaasamine on jätkuvalt väga vajalik, kuna sektori arendamiseks on kodumaise teabe vähesuse tõttu vaja kogemuste ja täiendava teabe hankimist teistest riikidest. Lisaks ei olegi mitmete teemade osas kohapealseid eksperte, nt mahelinnukasvatus. Samuti oodatakse kontakteid praktilisi õppepäevi ettevõtete küllastamisega.

Valminud videotest, videote tõlgetest ja videoloengutest on praeguseks kõige suurema vaatajaskonna kogunud loomakasvatuse valdkonnas valminud videod, tagasiside põhjal soovivad temaatilisi videosid lisaks lihavesi- ja lambakasvatajatele ka teiste valdkondade tootjad, nt mesinikud ja köögiviljakasvatajad.

2023. aastaks planeeritud tegevused (kuni 30.06.2023)

- 12 infopäeva mahetaime- ja loomakasvatuse ning mahemajanduse teemadel, sh kuus päeva ettevõtte küllastusega ja 3 päeva välislektoriga;
- kolm ettevõtete küllastust Eestis;
- üks mahetaimekasvatuse teemaline õppereis Leetu;
- üks õppereis Eestis;
- juhendatakse ettevõtteid;
- antakse välja kaks numbrit ajakirja „Mahepõllumajanduse Leht“;
- koostatakse ja trükitakse „Mahepõllumajandus Eestis 2022“;
- valmib üks mahetoitlustamise videofilm.

INFOPÄEVAD, ETTEVÖTETE KÜLASTUSED, ÖPPEREISID, ÕPIRINGID, ESITLUSTEGEVUSED MAHEMAJANDUSE VALDKONNAS

TAIMEKASVATUS

Aruandeperioodil korraldati viis mahetaimekasvatuse teemalist õppetegevust: maheviljeluse esitlustegevus, taimekasvatuse õpiring, õppereis Austriasse, ettevõtte külastus ja infopäev ettevõtte külastusega.

Maheviljeluse esitluspäev

Esitluspäev toimus 04.07 Eesti Maaülikooli Eerika katsepõldudel (Tartumaa)

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/maheviljeluse-esitluspaev-eesti-maaulikoolis-2/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_07/syndmus/maheviljeluse-esitluspaev/

Osalejate arv: 36, mahetaimekasvatusega tegelevad tootjad, sh mitmed mahetootmisega alustajad

Sündmuse lühikirjeldus: esitlustegevus toimus EMÜ katsepõldudel. Päeva esimeses osas rääkis Anne Luik elurikkuse tähtsusest nii põllul, kui ka põlde ümbritsevatel aladel, sest mitmekesisus nii põllumajandusmaastikus kui tootmises on alus nii taime tervisele, kui ka mulla normaalsele talitlusele. Koos Liina Talgrega arutleti selle üle, millist mõju avaldavad erinevad viljelusviisid mulla elustikule ja kuidas suurendada muldades vihmausside, hooghännaliste ja kasulike mikroobide hulka. EMÜ pikaajalise 5-väljalise mahekülvikorrakatse (oder ristiku allakülviga, ristik, talinisu, hernes, kartul) juures tutvustas Liina Talgre külvikorda valitud taimeliikide sobivust eelviljadeks, räägiti kolme rotatsiooni jooksul toimunud muutustest mullaviljakuse, struktuursuse ja tiheduse osas, määrati külvikorras umbrohtumust. Õigesti planeeritud külvikorraga surutakse alla umbrohtusid, takistatakse haiguste ja kahjurite levikut, rikastatakse mulda lämmastikuga ning parandatakse mulla kvaliteeti. Peeter Lääniste tutvustas taliviljade kollektsiooni (kuhu kuuluvad talirukis, talioder, talivikk, talinisu, talispelta, taliherne ja talirüps) ning Eestis kasvatatavaid erinevaid põllukultuure.

Osalejate tagasiside: esitluspäeva hinnati kõrgelt ja saadud infot hinnati väga heaks v heaks. Esitluspäeval osalesid mitmed mahetootmisega hiljuti alustanud tootjad, kes hindasid saadud infot väga vajalikuks. Pikemat aega mahetootmisega tegelenud tootjad leidsid enda jaoks samuti uut vajalikku infot, teadmisi tuleb värskendada ja hea on teiste tootjatega suhelda ning kogemusi jagada.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: soovitakse praktiliste õppepäevade jätkumist nii katsekeskustes kui ka praktikute juures tootmisettevõttes. Teemadest soovitakse nii põllukultuuride kasvatust, marja- ja puuviljakasvatust kui ka saaduste väärindamist ja turustamist.

Foto: E. Peetsmann

Maheteraviljakasvatuse õpiring

Maheteraviljakasvatuse õpiringi kokkusaamised toimusid Võru- ja Viljandimaa tootjate põldudel 21.06, 05.07, 13.07 ja 18.07.

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös EMÜ Mahekeskusega

Teave veebis

- <https://www.pikk.ee/sundmus/maheteraviljakasvatuse-opiring-2022/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_06/syndmus/maheteraviljakasvatuse-opiring-2022/

Sündmuse lühikirjeldus: 2022. a suvel toimus neli kokkusaamist Võru- ja Viljandimaa tootjate põldudel: Andres Sarapu Sarapu talu (21.06), Järve-Lilli OÜ (05.07), Mardimäe OÜ (13.07) ja Haavistu talu (18.07). Osalejaid oli 9-12. Õpiringi juhendas Eesti Maaülikooli dotsent Liina Talgre.

Esimene õpiring toimus Andres Sarapu Sarapu talus. Põlluringil andis ettevõtte juht ülevaate kasvatatavatest kultuuridest, külvikordadest ja põllul tehtud ja planeeritavatest töödest. Tutvuti ka ettevõttes kasutatavate põllutöömashinatega ja arutati nende sobivuse üle mahetootmises. Ettevõttes kasvatatakse suvinisu, rukist, talirüpsi, kaera, tatart. Ettevõtte kasutab mullaviljakuse parandamiseks teraviljadel allakülve. Ettevõtja kasutab nii sügiskünda, kui ka minimeeritud mullaharimist. Arutati selle üle, milliste kultuuride viljelemisel saab/ei saa kasutada minimeeritud mullaharimist ja milline on tatra koht külvikorras. Kaera eelviljana kasvatatav tatar võib jääda kaerale umbrohuks ja tema seemnete eraldamine kaerast võib olla suur probleem. Vaadati põlluservade taimikut ja arutati selle üle, milline peaks olema põlluserv, et ta täidaks mitmekesistamise eesmärki ja kuidas seda hooldama peaks. Labidatestiga uuriti taimejuurte olukorda, vihmausside olemasolu ning millisel sügavusel on tekkinud mulla tihes ja arutati selle üle, millised on võimalused tihese kõrvaldamiseks.

Õpiringide fotod: E. Peetsmann

Teine õpiring toimus Järve-Lilli OÜs. Ettevõttes kasvatatakse peamiselt kaera ja hernest. Lisaks tatart ja ristikut. Ristikupõllud rajatakse kaera allakülvidena. Ettevõtte plaanib hakata kasvatama ka talirüpsi ja selleks hakati põlde ette valmistama: ristiku niitmine ja muldakünd. Põllud on ettevõttes pindalalt väiksemad ja rohkem liigendatud. Tutvuti ka ettevõttes kasutatavate põllutöomasinatega. Arutleti selle üle, milliste taimekasvatustlike võtetega saab vähendada põldude umbrohtumust.

Kolmas õpiring toimus Mardimäe talus, kus lisaks teraviljakasvatusele on ka lambakasvatus. See annab hea võimaluse kasutada teraviljade väetamiseks sõnnikut. Põllukultuuridest kasvatatakse kaera punase ristiku allakülviga, ristikut, tali- ja suvinisu, hernest ja tatart. Külvikorras on oluline roll rohumaadel. Mullaviljakuse parandamiseks kasutatakse lisaks lambasõnnikule ka Osula graanulitehase tuhka. Tuhk vähendab mulla happesust ja tuhaga viiakse mulda ka taimede vajalikke elemente (K, Ca, S jt), Vaadati tuha laotamiseks ümberehitatud sõnnikulaotajat. Arutleti talinisu äestamise vajalikkuse üle ja leiti, et äestamine on väga vajalik, kuna purustab mullakooriku, tagab efektiivse lühiealiste umbrohtude tõrje ja aitab taimedel taastuda lumiseene kahjustusest. Õpiti penetromeetri kasutamist ja selle abil mullatihese määramist.

Viimane õpiring toimus Haavistu talus. Ettevõtte mullad on happelised ja rasked, suure savisisaldusega. See seab piirangud mulla harimistöde osas. Ettevõttes kooritakse enamik põlde randaaliga sügisel kaks korda ja kevadel küntakse. Kevadine künd aitab vähendada umbrohtumust. Ettevõtte kasvatab kaera, rukist, tatart, talinisu ja hernest. Mullaviljakuse parandamiseks kasvatatakse suvist vahekultuuride segu, mis on heaks eelviljaks talirüpsile või talinisule. Segusse olid valitud erinevad taimeliigid, et saada võimalikult suur biomass ja tagada survetõrje umbrohtude suhtes. Ettevõtte kasutab mullaviljakuse parandamiseks teraviljadel ristiku allakülve ja Osula graanulitehase tuhka ning Yara Suna orgaanilist väetist, milles on lisaks fosforile ja kaaliumile taimede vajalik N. Mullasensoreite abil määrati mulla pH ja soolsus, mis näitab toitelementide üldsisaldust mullas. Tutvuti ettevõtte uue kuivatiga.

Osalejate tagasiside: õpiring on tootjate poolt väga hinnatud ja sai väga hea tagasiside. Suur osa õpiringi osalejatest olid noored, kes on üle võtnud või on juba üle võtnud tootmise vanematelt. Osalejad peavad väga olulised omavahelist kogemuste jagamist.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: teiste tootjate kogemusest õppimist peetakse oluliseks ja soovitakse õpiringi jätkumist.

Mahetaimekasvatuse õppereis Austriasse

Õppereis toimus 5.-7.10.2022

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahetaimekasvatuse-oppereis-austriasse/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_10/syndmus/mahetaimekasvatuse-oppereis-austriasse/

Osalejate arv: 13, maheteraviljakasvatusega tegelevad tootjad, teadlane

Sündmuse lühikirjeldus: külastati eesrindlikke Austria mahetootmisettevõtteid, kus rakendatakse taastava põllumajanduse põhimõtteid ja pööratakse suurt tähelepanu mulla huumusesisalduse suurendamisele.

Kõige põhjalikumalt tutvuti Gerhard Weißhäupli mahetaluga **Biohof Weißhäupl**. Gerhard on mahetootja ning taastava põllumajanduse praktiseerija ja edendaja. Biohof Weißhäuplis tutvuti erinevate taastava põllumajanduse teemadega. Samuti sai tutvuda erinevate harimisriistadega minimeeritud harimiseks (<https://www.regenerative-landwirtschaft.de/vortex-energie.html>; <https://komposttee.at/>).

Õppereisi fotod: A. Vetemaa

Tutvuti Austria ühte suurima köögiviljakasvatuseettevõttega **Biohof Achleitner**, kus köögivilja kasvatatakse umbes sajal hektaril (<https://www.biohof.at/bio-landwirtschaft>). Ettevõttes pööratakse suurt tähelepanu mullale ja huumusesisalduse suurendamisele. Kogu ettevõttes püütakse rakendada võimalikult keskkonnasäästlikke lahendusi, sh töötlemisel, turustamisel, transpordil ja hoonete ehituses. Lisaks põllumajandustootmisega sai tutvuda ka pakendamistehhiga, kus komplekteeritakse tellimusi ja mahetoodete poega.

Tutvuti loomakasvatuseettevõttega **Lomo Alto**, kus nuumatakse piimalehmi, kelle tootlik periood on lõppenud. Nuumaks kasutatakse väga kvaliteetset silo (silohoidla asub katuse all) ja jõusöta. Loomadelt saadakse erilise kvaliteediga marmorjat liha, mida on võimalik väga kalli hinnaga müüa, põhiliselt toimub müük interneti tellimuste alusel. Korraldatakse ka seminare ja kokkamisi.

Tutvuti mitmekesise tootmisega pika ajalooga ettevõttega **Mauracher Hof** (<https://www.mauracherhof.com/blog/versuchsfeld-oder-feldversuch.htm>), kus kasvatatakse eripärasemaid teravilju, on loomakasvatus ning jahuveski ja pagaritöökoda. Rõhuasetus on toitainete ringluses hoidmisel ja toodangu väga heal kvaliteedil.

Osalejate tagasiside: ettevõtted olid väga huvitavad ja nende toimimise eri aspektidest oli palju õppida. Hakkas silma väga suur rõhuasetus kohalikkusele, mis annab ka meile suuna vajaduse osas suurendada oma mahetoodangu müüki oma kohalikul turul. Huumusesisalduse suurendamise

võimalused vajaksid veel põhjalikumat näidete varal käsitlemist, sest teema on keeruline ja sõltub väga palju ka kohalikest tingimustest. Õppereis andis innustust, et mahetootmine on ka majanduslikult jätkusuutlik.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: võimalusel külastada ainult taimekasvatusega tegelevaid ettevõtteid, kes on leidnud sobilikke lahendusi huumusesisalduse suurendamiseks mullas. Huvi pakub ka biostimulantide valmistamine ja kasutamine, väetamine ainult taimekasvatusega tegelevas talus; umbrohutõrje; saagikuse suurendamise võimalused, kompostimine. Väga suurt huvi pakuks suurte mahetaimekasvatuseettevõtete külastamine Saksamaal või Inglismaal, kes kasutavad taastava põllumajanduse praktikaid.

Mahetaimekasvatuse ettevõtte külastus

Põlgaste talu külastus toimus 25.10.2022 (Võrumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös EMÜ Mahekeskusega

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/maheettevotte-kulastus-polgaste-talu/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_10/syndmus/ettevotte-kylastus-polgaste-talu/

Osalejate arv: 16, osalesid mahetaimekasvatajad

Sündmuse lühikirjeldus: Põlgaste talu tegeleb mahetaimekasvatusega. Janek Eerik tutvustas oma ettevõtte külvikordasid ja külvatud vahekultuure, sh seniseid kogemusi, õnnestumisi ja ebaõnnestumisi. Tutvuti ka tehnikapargiga. Koos Liina Talgrega Eesti Maaülikoolist külastati vahekultuuridega külvatud põlde, kus arutleti ja hinnati sügisel külvatud ja tärpanud vahekultuuride hetkeseisu. Külastati ettevõtte taliviljade põlde ja hinnati taliviljade seisukorda enne talvitumist. Arutleti liha-kondijahu ja koldetuha kui väetusaine efektiivsuse ja kasutusvõimaluste üle. Mõlemad Põlgaste talu juba kasutab.

Osalejate tagasiside: osalejad hindasid õppepäeva ülesehitust väga heaks: alguses põhjalikum tutvustus, millele järgnes põldude külastus koos teadlasega. Tootjad said juurde uut infot vahekultuuride vajalikkuse ja kasvatustehnoloogiate kohta.

Foto: E. Peetsmann

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: soovitakse teavet kaasaegse mullaharimise, külviaegade, külvinormi ja vahekultuuride kohta. Huvi pakub erinevate mahetootmises lubatud sisendite kasutamine: lubjad, tuhad, mineraalid – milline on nende pikaajaline mõju saagile, kvaliteedile ja mullale. Samuti oodatakse teavet erinevate süsinikukrediidi võimaluste ja mõttekuse kohta.

Mahetaimekasvatuse infopäev ettevõtte külastusega

Infopäev toimus 14.12.2022 (Läänemaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahetaimekasvatuse-infopäev-ettevotte-kulastusega/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_12_14/syndmus/mahetaimekasvatuse-infopäev-ettevotte-kylastusega/

Osalejate arv: 18, mahetootjad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeva esimene osa toimus Altmõisa külalistemajas (Läänemaa), kus Merit Mikk tutvustas mahetaimekasvatuse toetusvõimalusi uuel ÜPP toetusperioodil. Pärastlõunal külastati maheteraviljakasvatuse ettevõtet Jahu-Jaan OÜ, mida tutvustas Tiit Mansberg. Ettevõtte tegeleb ja jahu ja jahutoodete töötlemisega, mida turustatakse nii suuremates toidupoodides kui ka otse kliendile.

MARJA- JA PUUVILJAKASVATUS KASVATUS

Aruandeperioodil korraldati kolm õppepäeva: sõstrakasvatuse põllupäev, marja- ja puuviljakasvatuse esitlustegevus ning marjakasvatuse ettevõtte külastus.

Mahe sõstrakasvatuse põllupäev

Põllupäev toimus 20.07 Eesti Maaülikooli Polli aiandusuuringute keskus (Viljandimaa)

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahe-sostrakasvatuse-pollupaev-pollis-2/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_07_20/syndmus/pollupaev-pollis-mahe-sostrakasvatus/

Sündmuse lühikirjeldus: põllupäeva alustati ülevaatega mahesõstrakasvatuse probleemidest. Probleemidena toodi välja maa ettevalmistamine, sortide valik, istandiku hooldus, saagikoristus, kallinenud marjade säilitus. Kuna väga tähtis on sõstrakasvatuse mehhaniseerimine, siis praktikuna andis Priit Päck põhjaliku ülevaate vajaminevast tehnikast alates istandiku rajamisest kuni kombainiga koristamiseni, samuti tutvustas ta talviseid okste lõikamisviise. Uko Bleive tutvustas töötlemistehnoloogilisi võimalusi. Edasi sai tutvuda Polli aiandusuuringute keskuse sõstraistandiku hooldusfreesiga ja arutada tehnilisi lahendusi. Sõstra istandiku sordivõrdluse mahekatsealal tutvustas Ave Kikas mahekasvatuseks sobivaid sorte ja rääkis maa ettevalmistamisest; edasi jätkus sortide tutvustus sõstra kollektsoonistandikus, kus sai näha kõiki vanu kohalikke sorte. Põllupäev lõpetati Polli aiandusuuringu keskuse puuviljade- ja marjade säilitus-töötlemisüksuses, kus tutvustati külmkambrist ja marjade esmatöötlemise seadmeid ning peeti lõpparutelu.

Osalejad: 39, osalesid peamiselt mahemarjakasvatatajad

Osalejate tagasiside: osalejad jäid põllupäevaga väga rahule, mahekasvatatajad kiitsid väga praktilise ja ülevaatliku põllupäeva eest ning oodatakse juba järgmisi õppepäevi maheaianduse valdkonnas.

Ettepanekud jätkutegevuste osas: sooviti ka edaspidi vähemalt kord vegetatsiooniperioodil ülevaadet maheviljelusse sobivate uute sortide katsetest ja näha uusi põnevaid sõstra sorte. Jätkuvalt tekitas põnevust Polli aiandusuuringute keskus aretatud rohelisteljaline must sõstar ALLI. Kuna mahe sõstrakasvatus on võimalik täielikult mehhaniseerida, siis on oluline ka edaspidi näha kasvatustehnoloogia tehnilisi lahendusi. Ühe kitsama valdkonna tootjate põllupäev annab hea võimaluse ühiste probleemide aruteluks ja edendab koostööd

Mahemarija- ja puuviljakasvatuse esitluspäev

Esitluspäev toimus 25.08 EMÜ Polli aiandusuuringute keskus (Viljandimaa)

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahemarija-ja-puuviljakasvatuse-esitluspaev-pollis/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_08/syndmus/maheouna--ja-astelpajukasvatuse-esitluspaev-pollis/

Osalejate arv: 42, peamiselt mahepuuvilja- ja marjakasvatavad ning töötajad

Sündmuse lühikirjeldus: esitluspäeva esimeses pooles tutvustati kärntõvekindlate õunasortide aretuse ajalugu. Matis Moks tõi ettekandes välja sorte, mis võiksid mahekasvatajale huvi pakkuda. On ju õunapuude kärntõbi üks suurimaid vaenlasi mahe õunaaedades, mis takistab tihtilugu saamast kvaliteetset saaki. Tuginedes varasematele Pollis tehtud sordiuuringutele, tutvustas Reijo Simson õunasorte, mis sobivad kasvatamiseks maheaias. Juttu tehti ka nende väärindamise võimalustest. Pollis on palju aastaid uuritud õunasorte just nende kasutamise poolelt. Osad sobivad paremini keedise valmistamiseks, teised kuivatamiseks, kolmandad aga mahla ja siidri tootmiseks. Edasi siirduti aedadesse, kus Toivo Univer tegi põhjaliku praktilise õppuse õunapuude võralõikuse osas. Osalejad said näha, kuidas peaks võralõikust tegema noores, kandeeas ning ka vanemas õunaaias. Sealt mindi edasi maheaeda, kus Kersti Kahu esitles mahe õuna- ja astelpaju kasvatust, sorte ning taimekaitse ja väetamisega seotud aspekte. Päev lõppes Polli tootearendusköögis, kus osalejad said tutvuda sealsete töötlemisvõimalustega.

Foto: E. Peetsmann

Osalejate tagasiside oli positiivne. Paljud töötajad on huvitatud maheõuntest, mida Polli aiast on sel aastal võimalik soetada. Astelpaju kasvatavad töid jälle välja soovi kuulda rohkem astelpaju kärkse kahjustuse vältimisest. Sel aastal esines kärkse kahjustust ka Polli maheaias. Kindlasti tuleb selle probleemiga edaspidi tõsisemalt tegeleda ja lahendusi otsida.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: suur huvi on maheploomi ja -maguskirsi ning maheviinamarjade vastu. Samuti soovitakse rohkem teada saada selliste taimede kasvatamise kohta, mida saab kasutada mahekasvatuses haiguste ja kahjurite tõrjel. Soovitakse õppepäevi ka kahjuritõrje kohta maheaias ning õunapuude pookimise praktilist õpet.

Fotod: K. Kahu, E. Peetsmann

Marjakasvatuse ettevõtte külastus

Heamari OÜ külastus toimus 15.09.2022 (Viljandimaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahevaarikakasvatus-ja-alternatiivsed-marjakultuurid/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_09_15/syndmus/mahevaarikakasvatus-ja-alternatiivsed-marjakultuurid/

Osalejate arv: 27, peamiselt mahe puuvilja- ja marjakasvatavad

Sündmuse lühikirjeldus: päeva põhiteema oli mahe vaarikakasvatus, sh sordivalik, istandiku rajamine ja hooldus, vaarikakahjurid ja haigused. Tutvustati ka alternatiivsete kultuuride istandikku, kus kasvasid sinine kuslapuu, aroonia, must sõstar, karusmari, must leeder, toompihlakas, ebaküdoonia, rabarber. Arutleti erinevate probleemide ja võimalike kasutatavate kasvatustrateegiatega üle. Teemasid käsitleti ettevõtte Heamari näitel, kogu päeva lektor oli Liina Arus, Heamari juht ja EMÜ Polli aiandusuuringute keskuse teadur, kelle peamine uurimisteema on vaarikakasvatus.

Osalejate tagasiside: osalejatele meeldis väga teemade põhjalik ja teaduspõhine lähenemine, mis oli seotud praktikasse rakendamisega. Huvitav oli näha nii suurt hulka nõ alternatiivsed/vähemlevinud marjakultuure. Sai näha konkreetseid lahendusi tootmisettevõttes, samuti oli väga hea vaarika erinevate kasvatustrateegiatega alane arutelu.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: huvi pakuvad tootmisettevõtete külastused, kus on leitud häid lahendusi mahemarja- ja puuviljakasvatustes. Võiks kasutada kombinatsiooni, kus lektoriteks mahetootja ja teadur. Söödav kuslapuu on uus huvipakkuv kultuur, mida võiks põhjalikumalt käsitleda. Ka tavapärasemate kultuuride, nagu õun, maasikas, must sõstar jt praktilisi kasvatustõtteid, nagu väetamine, istandiku hooldamine, kahjuritõrje.

Fotod: A. Vetemaa

MAITSE- JA RAVIMTAIMEDE KASVATUS

Aruandeperioodil korraldati üks infopäev ettevõtte külastusega.

Mahemaitse- ja ravimtaimekasvatuse infopäev ettevõtte külastusega

Infopäev toimus 12.07.2022 ettevõttes Eurobio LAB (Saaremaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/ettevotte-kulastus-eurobio-lab/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_07/syndmus/ettevotte-kylastus-eurobio-lab/

Osalejate arv: 12, peamiselt mahepõllumajandusliku maitse- ja ravimtaimekasvatusega tegelevad tootjad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeval tutvustas Diana Õisnurm ettevõtte Eurobio LAB ravimtaimekasvatust, mõnede kultuuride kasvatamist suuremal pinnal (mesikas, saialill jt), väiksemas mahus kasvatamist ning toodangu kuivatamist ja edasist töötlemist. Saadi ülevaade ka Eurobio LAB lõpptoodangu tootmise põhimõtetest ja toodetest.

Osalejate tagasiside: osalejad jäid infopäevaga väga rahule, rohkem saadi infot just maitse- ja ravimtaimede väärindamise poolelt, hea oli, et ka osalejad jagasid oma kogemusi. Hinnati just seda, et sai tutvuda konkreetse ettevõtte tegevusega ja näha tootmise erinevaid etappe.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: kindlasti soovitakse külastada ka teisi maitse- ja ravimtaimekasvatuse ettevõtteid, et õppida just praktilisest kogemusest ja otsida ka koostöövõimalusi. Samuti pakuvad huvi maitse- ja ravimtaimede väärindamise ja turustamisega seotud teemad.

Fotod: A. Vetemaa

MESINDUS

Aruandeperioodil korraldati mahemesinduse valdkonnas kolm tegevust: mahemesila külastus, kahepäevane siseriiklik õppereis ja infopäev veebis.

Mahemesinduse ettevõtte külastus

Taali Mesila külastus toimus 28.09.2022 (Lääne-Virumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahemesindusettevotte-taali-mesila-kulastus/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_09_28/syndmus/mahemesindusettevotte-taali-mesila-kylastus/

Osalejate arv: 10, osalesid peamiselt hiljuti alustanud mahemesinikud

Sündmuse lühikirjeldus: Taali Mesilat tutvustas Aili Taal. Peamisteks teemadeks olid mesila ettevalmistamine talveks (k.a mesilasperede söötmine); haiguste ennetamine ja veterinaarravi mahemesilas; seadmete valik mesilasse. Tutvuti mee töötlemisega. Toimus arutelu.

Mahemesinduse õppereis Eestis

Õppereis toimus 3.-4.11.2022, külastati kahte ettevõtet

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös MTÜ-ga Eesti Mahemesinikud

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahemesinduse-oppereis/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_11/syndmus/mahemesinduse-oppereis/

Osalejate arv: 14, mahemesindusettevõtted

Sündmuse lühikirjeldus: õppereisi esimesel päeval tutvuti Mesikuma OÜ (Läänemaa) tegevusega, põhjalikult arutati mesinduse toetusvõimaluste üle. Päeva teisel poolel toimus arutelu mahemesinduse nõuete tõlgendamise üle (k.a korjealade nõude tõlgendus erinevates riikides), anti ülevaade mesinike küsitlusel üleskerkinud teemadest ja arutati sellega seonduva üle. Lektor Sirlu Peepson andis ülevaate mahemesinduse kajastamisest meedias ja soovitusi, kuidas kaasa aidata mahemesinduse hea kuvandi loomisele. Järgnes tootjate omavaheline arutelu samal teemal.

Õppereisi teise päeva ennelõunal jätkati aruteluga, peamiseks teemaks olid mahemesinike koostöö, turustusvõimalused, mahemesinduse mitmekesistamise võimalused. Osalejad rääkisid oma praktilistest kogemustest. Pärastlõunal tutvuti Aasa Mesi OÜ (Pärnumaa) tegevusega.

Mahemesinduse infopäev

Infopäev toimus 08.12.2022, veebis (Zoom)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös MTÜ-ga Eesti Mahemesinikud

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahemesinduse-infopaev-3/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_12_08/syndmus/mahemesinduse-infopaev-veeb/

Osalejate arv: 32, mahemesinikud ja teised mahemesinduse huvilised

Sündmuse lühikirjeldus: Aivar Raudmets rääkis mesilasperede lisaõõtmisest, meevõtmise erinevatest meetoditest, mahemesilasse sobivatest varroatoosi ohjamise ja haiguste ennetamise võimalustest ning kärjemajanduse planeerimisest. Samuti rääkis ta kahjurite ja kiskjatega toimetulekust mahemesinduses (putukad, närilised, linnud, nugised) ja kärjemajanduse planeerimisest. Merit Mikk tutvustas mahemesinduse toetusvõimalusi uues ÜPP strateegiakavas 2023-2027. Peeter Kuusksalu rääkis mahemesinike koostööst ja andis ülevaate hiljuti asutatud MTÜ Eesti Mahemesinikud tegevusest. Selle MTÜ asutamisele aitasid oluliselt kaasa 2020. ja 2021. a toimunud mahemesinduse õpiringid, mille käigus see mõte tekkis, asutamine toimus 2022. a.

Osalejate tagasiside ja ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas mahemesinduses:

Osalejate tagasiside mahemesinduse üritustele oli positiivne, väga hea tagasiside said ka põhjalike teadmiste ja pika praktilise kogemusega lektorid.

Ettevõtte külastusel ja veebis toimunud infopäeval osalesid peamiselt mahemesindusega hiljuti alustanud mesinikud või tavamesinikud, kes on huvitatud mahemesindusega tegelema hakkamisest/mahemesinduse meetodite kasutamisest oma mesilates. Edaspidi käsitlemist vajavatest teemadest mainiti varroatoosi ohjamise põhjalikumalt käsitlemist (nt terve infopäev sellele teemal), mesilasgruppide paigutamise alaseid soovitusi, täiendavat infot sooviti ka kahjurite ja kiskjatega toimetulekuks. Lisaks sooviti ülevaadet mahemesinduse põhilistest nõuetest (selline infopäev toimus 2021. a). Soovitakse külastada ka mahemesilaid. Lisaks veebis toimuvatele infopäevadele ja

mahemesilate külastustele sooviti ka veebis kättesaadavaid infomaterjale. Mesinike soove arvestades koostati aasta lõpus juba üks infoleht (kahjurid ja kiskjad) ja 2023. a on plaanis veel üks infoleht, mis käsitleks varroatoosiga seonduvat.

Õppereisil osalesid mesinikud, kes on mahemesindusega juba pikemalt tegelenud, osalenud õpiringides ja mahemesilate külastusel. Nende huvid edasiste ürituste ja teemade osas on erinevad alustajate v mahemesindusest huvitatud tavamesinike omadest. Soovitakse just kahepäevaseid üritusi, mille raames oleks võimalik pikemalt aktuaalsetel mahemesinduse teemadel ja koostöövõimaluste üle arutada. Soovitakse rohkem ka mahemesinduse kuvandi ja turundusega seotud teemade käsitlemist ja tutvuda erinevate mesilatega. Samuti soovitakse kuulata praktikutest välisloktoreid.

PIIMAKARJAKASVATUS

Aruandeperioodil korraldati mahepiimakarjakasvatatajatele kolm tegevust: õppereis välisriiki, ettevõtete külastus ja ettevõtte külastus Eestis.

Mahepiimakarjakasvatuse õppereis Rootsi

Õppereis toimus: 1.-3.11.2022

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahepiimakarjakasvatuse-oppereis-rootsi/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_11/syndmus/mahepiimakarjakasvatuse-oppereis-rootsi/

Osalejate arv: 10, mahepiimakarjakasvatusega tegelevad tootjad

Sündmuse lühikirjeldus: külastati 6 piimakarjakasvatusega tegelevat ettevõtet.

Stabbygård, perekond Gauffin (<https://sjugardar.se/gardarna/stabby-gard/>). Ettevõttes on ca 120 lüpsilehma, perenaine on endine ARLA juhatuse ja Rootsi mahekontrollorganisatsiooni KRAV nõukogu liige. Ettevõtte üks huvitavamaid aspekte oli piimakarja vasikate kasvatamine koos ammega, kelleks olid vanemad lüpsilehmad, kes viidi tootmiskarjast välja. Samuti lihtsad lahendused aidasüsteemis. Arutleti ühistegevuse kogemuse üle piima töötlemisel ja turustamisel.

Õppereisi fotod: A. Vetemaa

Ullberga gård, Job Michielsen ja Cecile's Jongers (<https://matkluster.se/smaskaliga-hardostar-med-ullberga-gard/>). Väike piimakarjatalu, kus ainult heinasöödal toodetakse kvaliteetseid kõvajuuste, huvipakkuvaim oli heinakuivati ja kogu laudasüsteem, kus olid leitud võimalikult efektiivsed lahendused, et vähendada töömahtu. Piimkarja vasikaid kasvatatakse koos emadega.

Lovö Prästgård, Karel Leesment ja Elin Rydström (<http://www.lovoprastgard.se/>). Ettevõttes on väike piimakarjatalu, kus säilitatakse traditsioonilist laudasüsteemi ja tehakse palju tarbijateavitustegevusi tulenevalt asukohast Rootsi kuningakoja lähedal. Lisaks piimakarjale kasvatatakse gotlandi lambaid ja aedvilju. Kohapeal on väike talupood ja lihtne ruum ürituste korraldamiseks.

Väddö Gårdsmejeri (<https://vaddogardsmejeri.se/>). Ettevõttes on ca 60 lüpsilehma, robotaut, kvaliteetsed juustud ja hubane restoran. Suur rõhuasetus on töötlemisel, rajatud on uus töötlemishoone, toodete valikut on laiendatud lisaks juustule ka jäätisega. Suur osa toodangust müüakse oma restoranis ja müügikohtades. Ettevõtte cheddar juust töötati välja koostöös burgerirestoraniga, et leida burgerite jaoks sobivaim kvaliteet.

Frä Kentorp (<https://frakentorp.se/>). Ettevõttes on ca 60 lüpsilehma, vana ja uue kombinatsioon: robotlüpsisüsteem ely, mis oli rajatud ca 200 aastat vanasse lauta. Rajamisel oli biogaasijaam, rajatud päikesepark.

Jürss Mejeri (<https://webshop.jurssmejeri.se/bestall-ost/>) ettevõttes tegeletakse mahepiima väiketöötlemisega. Kvaliteetjuuste valmistatakse erinevate tehnoloogiatega. Ettevõttel oli häid näiteid koostööst mahetootjatega ja turustamisest. Kohapeal on võimalik meierei külastamine. Ettevõtte kuulub rahvusvahelisse piima väikekäitlejate organisatsiooni.

Osalejate tagasiside: väga huvitav valik ettevõtteid, kõik olid erinevad ja igal ühel oli erinevaid aspekte, millest õppida. Vasika ammega koos kasvatamist plaanivad mitmed õppereisil osalenud katsetada. Kokkuvõttes oli palju erinevaid nüansse, mida oma tootmises rakendada. Praegused mahepiimakarjakasvatavad on tootmises võrdlemisi erinevate lahendustega ning vanemate süsteemide uuendamisel on investeeringute maht suur, ning sobivate uute lahenduste leidmine vajab tõsist kaalutlemist, seega oli õppereis väga kasulik. Väiketootjad Rootsis on sarnaste probleemide ees nagu ka Eestis, majanduslik toimetulek on keeruline.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: õppereisidelt saadav teiste riikide praktikute kogemus on kindlasti vajalik annab uusi võimalusi ka oma tegevust arendada, võimalusel oleks huvitav ka Soome või Saksamaa kogemusega tutvumine.

Piimakarjakasvatuse ettevõtete külastus

Salme Põllumajanduse OÜ ja Mereranna OÜ külastus toimus 05.12.2022 (Saaremaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/piimakarjakasvatuse-ettevotete-kulastus/>
- <http://www.maheklubi.ee/syndmused/syndmus/piimakarjakasvatuse-ettevotete-kylastus/>

Osalejate arv: 11, mahepiimakarjakasvatusega tegelevad tootjad

Sündmuse lühikirjeldus: tutvuti kahe piimakarjakasvatuse ettevõtte tootmise ja laudasüsteemidega. Kui ettevõttes Salme Põllumajanduse OÜ tutvustas Raimond Ellik kohandatud lahendusi vanas piimakarjalaudas, siis ettevõttes Mereranna OÜ on rajatud uus karussell-lüpsiplats, mida tutvustas Aivo Laul. Arutleti ka söötmissstrateegiate jm piimakarjakasvatusega seotud teemade üle.

Ettevõtte külastus

Saaremaa Delifood külastus toimus 06.12.2022 (Saaremaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/piimatootlemisettevotte-kulastus/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_12_06/syndmus/ettevotte-kylastus-saaremaal/

Osalejate arv: 11, mahepiimakarjakasvatusega tegelevad tootjad

Sündmuse lühikirjeldus: tutvuti mahepiimatöötlemisega tegeleva ettevõtte Saaremaa DeliFood tootmisega. Külastati tootmistsehhi, tutvuti erinevate toodete tehnoloogiaga, samuti sellega, kuidas toimub piima vastuvõtt ning mahe- ja tavatoodangu eristatavus. Arutleti, turustus- ja promovõimaluste ning vastava koostöö üle. Anti ülevaade ka piima turust üldisemalt.

Osalejate tagasiside ettevõtete külastuste osas: kahe väga erineva tootmisettevõtete külastus tekitas huvitava diskussiooni. Teiste tootjate praktiliste lahendustega tutvumine on kasulik ka oma tootmise edendamisel. Arvestades Eesti mahepiimasektori väiksust, on omavaheline infovahetus ja koostöövõimaluste otsimine väga olulised. Töötlemisettevõttes toimus oluline arutelu selle üle, mida teha, et oleks võimalik pakkuda konkurentsivõimeliselt suuremat kogust mahepiimast valmistatud toodangut, sh koolidele ja lasteaedadele. Vajalik oli ka info mahepiima väärindamise ja turunduse poolelt.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: osalejad soovisid järgmisse aastasse ettevõtete külastust Kagu-Eesti mahepiimakarjakasvatavate juurde. Soovitakse külastada ka piima väikekäitlejaid, kes valmistavad eripärast toodangut.

LIHAVEISEKASVATUS

Lihaveisekasvatuse valdkonnas korraldati viis õppetegevust: kaks infopäeva välislektoriga (üks veebis), õppereis Soome, üks ettevõtte külastus ja üks infopäev ettevõtte külastusega. Lisaks oli mahelihaveisekasvatatajatel võimalik osaleda kahel infopäeval, mis olid suunatud nii lihaveise- kui ka lambakasvatajatele, samuti taastava põllumajanduse infopäevadel.

Mahelihaveisekasvatuse infopäev tõlkega

Infopäev toimus 09.08.2022 (Valgamaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös MTÜ-ga Liivimaa Lihaveis

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahelihaveisekasvatuse-infopaev-3/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_08/syndmus/mahelihaveisekasvatuse-infopaev-rohumaade-majandamine/

Osalejate arv: 22, osalesid mahelihaveisekasvatajad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeva peamiseks teemaks oli jätkusuutlik rohumaade majandamine, lektor Stefan Gernert andis üldise ülevaate ja tutvustas detailsemalt Oleviku talu rohumaade majandamise süsteemi. Päeva esimene osa toimus Tsura talus (Neeruti, Valgamaa), teine osa Oleviku talus, mille rohumaadel toimus ka praktiline grupitöö.

Mahelihaveisekasvatuse õppereis Soome

Õppereis toimus 15.-17.09.2022

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusega

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahelihaveisekasvatuse-oppereis-soome/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_09_15/syndmus/mahelihaveisekasvatuse-oppereis-soome/

Osalejate arv: 14, osalesid peamiselt mahelihaveisekasvatajad

Sündmuse lühikirjeldus: kolmepäevase õppereisi käigus külastati ettevõtteid Rilax Gård, Salmensuun tila, Inkeren Kartano ja Bosgård. Kolm ettevõtet tegelesid mahelihaveisekasvatusega ja müüsid suurema osa oma toodangust otse ettevõttest eraklientidele ja toitlustajatele. Suur rõhk oli liha kvaliteedil. Üks ettevõtte tegeles tavalihaveisekasvatusega, seda külastati peamiselt huvipakkuvate loomapidamishoonete tõttu. Lisaks toimus Patricia Wiklundi loeng teemal „Jätkusuutlik toidutootmine, selle olulisus tootjale ja tarbijale“, millele järgnes rohumaade hindamise demonstratsioon. Kogu õppereisi ajal toimusid arutelud selle üle, mida nähtust saaks/tuleks Eesti tingimustes rakendada.

Mahelihaveisekasvatuse ettevõtte külastus

OÜ Adoranna külastus toimus 29.09.2022 (Hiiumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös MTÜ-ga Hiiumahe

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/ettevotte-kulastus-ou-adoranna/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_09_29/syndmus/ettevotte-kylastus-hiiumaal-o-adoranna/

Osalejate arv: 30, osalesid mahelihaveisekasvatavad

Sündmuse lühikirjeldus: peamisteks teemadeks olid lihaste söötmine ja loomapidamishooned. Ettevõtet tutvustas Erki Kaptein. Toimus pikk arutelu erinevatel mahelihaste kasvatusega seonduvatel teemadel.

Mahelihaveisekasvatuse infopäev ettevõtte külastusega

Infopäev toimus 07.10.2022 (Pärnumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusega

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahelambakasvatuse-ettevotete-kulastus/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_10/syndmus/mahelambakasvatuse-ettevotete-kylastus/

Osalejate arv: 26, osalesid mahelihaveisekasvatavad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeva peamisteks teemadeks olid loomakasvatushooned, karjamaade majandamine, portsjonkarjatamine ja karjaaiad. Päeva esimesel poolel tutvustas ettevõtte Kirbla Mahe OÜ tegevust Liisi Laos, tutvuti loomapidamishoonete, karjatamise korralduse ja erinevate karjaedade lahendustega, külastati erinevaid karjamaid, räägiti talvisest söötmisest. Päeva teisel poolel rääkis Airi Külvet (Liivimaa Lihaveis MTÜ) rohumaade majandamisest ja karjatamise korraldamisest (k.a portsjonkarjatamisest).

Mahelihaveisekasvatuse infopäev veebis välislektoriga

Infopäev toimus 11.11.2022 veebis (Zoom)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusega

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/infopaev-veebis-maheliha-kvaliteet-ja-turundus/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_11/syndmus/infopaev-veebis-maheliha-kvaliteet-ja-turundus/

Osalejate arv: 57, osalesid peamiselt mahelihaveisekasvatavad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeva peamiseks teemadeks olid maheliha kvaliteet ja maheliha turundus. Lektoriks oli Märta Jansdotter Aguirre (Gröna gårdar, Rootsi). Gröna gårdar müüb rohkem kui 40 Rootsi ettevõtte loomade liha ja lihatooteid. Rõhk on kvaliteedil. Ettevõttel on oma lihunikud, liha müüakse peamiselt otse tarbijale, kuid ka haridusasutustele ja restoranidele/kohvikutele. Peamiselt turustatakse rohumaaveise liha ja veiselihatooteid, kuid valiku laiendamiseks pakutakse ka lambaliha, broilerit ja sealihatooteid. Lektor tutvustas ettevõtte tegevust, rääkis kvaliteedi olulisusest

ja aspektidest, millest see sõltub, samuti nõuetest võrgustikuga liitunud tootjatele. Oluliseks teemaks oli ettevõtte turundustegevus ja e-kaubanduse võimalused.

Osalejate tagasiside/ettepanekud lihavesikasvatuse tegevuste/teemade osas: osalejad olid korraldatud tegevuste ja lektoritega rahul. Kõik tegevused said positiivse tagasiside ja käsitletud teemasid peeti olulisteks. Kontaktsete ürituste puhul soovivad tootjad, et need toimuks nende tegevuskohale võimalikult lähedal. Korraldaja on proovinud tegevusi korraldada Eesti erinevates piirkondades, 2022. a teisel poolel toimusid kontaktsete üritused Hiiumaal, Pärnumaal ja Valgamaal. Kahjuks ei võimalda lihavesikasvatatajatele suunatud ürituste väike arv neid igal aastal aga eri piirkondades teha.

Edaspidi sooviti ettevõtete külastust sisaldavaid infopäevi, välislektoritega infopäevi (eriti just selliseid, kus räägib praktilist kogemust omav esineja). Sooviti ka õppereise, et näha kohapeal, kuidas mingi asi toimib. Soovitud teemadest mainiti tagasiside puhul liha kvaliteediga seonduvat, karja tervist puudutavaid teemasid, rohumaade majandamist ja portsjonkarjatamist, talvise söötmise korraldamist ja söötmissplatse, lihavesike iseloomu hindamist jm.

LAMBAKASVATUS

Aruandeperioodil korraldati mahelambakasvatuse valdkonnas kaks õppepäeva: infopäev välislektoriga ja ettevõtete külastus. Lisaks oli mahelihavesikasvatatajatel võimalik osaleda kahel infopäeval, mis olid suunatud nii lamba- kui ka lihavesikasvatatajatele.

Mahelambakasvatuse infopäev välislektoriga

Infopäev toimus 21.07.2022, külastati kahte ettevõtet (Harjumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös Eesti Lamba- ja Kitsekasvatatajate Liiduga

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahelambakasvatuse-infopaev-valislektoriga/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_07/syndmus/mahelambakasvatuse-infopaev-valislektoriga/

Osalejate arv: 21, osalesid peamiselt mahelambakasvatatajad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeva lektoriks oli ProAgria (Soome) lamba- ja kitsekasvatuse aretuse spetsialist Kaie Ahlskog. Peamiseks teemaks olid lammaste liha ja villa jõudluskontroll. Infopäeva käigus külastati kahte mahelambakasvatusega tegelevat ettevõtet – Sae talu ja Iisaka talu. Alustati lühikese Sae talu tegevuse tutvustusega, pärast seda rääkis välislektor lammaste hindamisest ja villa jõudluskontrollist Soomes. Räägiti sellest, millele pöörata tähelepanu lammaste villa hindamisel ja kuidas valida aretusloomi, kui aluseks võtta villa kvaliteet. Toimus ettevõtte lammaste villa praktiline hindamine. Päeva teisel poolel andis välislektor ülevaate lammaste välimiku ja lihavormide hindamisest. Tutvuti Iisaka talu tegevusega, toimus ettevõtte lammaste ultraheliaparaadiga lihassilma mõõtmise praktiline demonstratsioon.

Mahelambakasvatuse ettevõtete külastus

Ettevõtete külastus toimus 26.10.2022 (Pärnumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusega

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahelambakasvatuse-ettevotete-kulastus/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_10/syndmus/mahelambakasvatuse-ettevotete-kylastus/

Osalejate arv: 24, osalesid mahelambakasvatatajad

Sündmuse lühikirjeldus: külastati Pärnumaa ettevõtteid LauMar Lambatalu ja Aaduni OÜ. Ettevõtteid tutvustasid Mart Arba ja Mirjam Pikk mets. Peamisteks teemadeks olid lammaste talvine pidamine kerghallis (LauMar Lambatalu); talvise jootmise ja söötmise korraldamine; karjatamise korraldamine; kiskjakindlad aiad; sugujäära valik ja paarituse korraldamine; lambatõugude valik. Toimus arutelu.

Osalejate tagasiside/ettepanekud lambakasvatuse tegevuste/teemade osas:

Mõlema ürituse tagasiside oli väga positiivne, ka teemade valikut hinnati väga heaks. Paljud osalejad tõid välislektoriga infopäeva puhul välja selle, et lammaste hindamise puhul toimus praktiline demonstratsioon. Ettevõtete külastuse puhul osutus kõige huvipakkumaks lammaste pidamiseks mõeldud kerghalliga tutvumine ja see, et ettevõtja andis palju praktilisi soovitusi, millega tuleb kerghalli valikul ja püstitamisel arvestada.

Edaspidi sooviti kõige rohkem ettevõtetes toimuvate üritustega jätkamist, ka õppereise. Soovitud teemade valik on lai: talvine söötmine ja talvised söötmisalad; karjavalve- ja karjaaiakoerad; erinevad karjaaiad – eelised ja puudused; lammaste tervishoid; karjamaade majandamine; karjamaa taimede tundmaõppimine jm. Osade soovitud teemade osas on juba ka tootjate soovidele vastu tulnud – aasta lõpus valmisid videod karjavalvekoertest ja kogumisaedadest ning 2023. a on plaanis korraldada karjakoerte teemaline infopäev.

LOOMAKASVATUS

Aruandeperioodil toimus kaks üldist maheloomakasvatuse infopäeva, mis keskendusid suures osas uue perioodi toetustele.

Maheloomakasvatuse infopäev ettevõtte külastusega

Infopäev toimus 09.11.2022 (Hiiumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusega

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/maheloomakasvatuse-infopaev-2/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_11/syndmus/maheloomakasvatuse-infopaev-hiiumaal/

Osalejate arv: 37, osalesid mahelihaveise- ja mahelambakasvatatajad

Sündmuse lühikirjeldus: infopäeva esimesel poolel räägiti maheloomakasvatusega seonduvatest väljakutsetest ja uue perioodi (alates 2023) toetustest (mahe, PLK-de majandamine, muud keskkonnatoetused), mida maheloomakasvatavad taotlejad saavad. Lektoriteks olid Kadri Kask (MEM) ja Merit Mikk. Iga teema järel toimus arutelu. Päeva lõpus külastati Ristitee talu.

Loomakasvatuse infopäev

Infopäev toimus 16.12.2022 veebis (Zoom)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/infopaev-maheloomakasvatatajatele/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_12_16/syndmus/infopaev-maheloomakasvatatajatele/

Osalejate arv: 106 osalejat, peamiselt mahelamba- ja lihaveisekasvatavad

Sündmuse lühikirjeldus: Merit Mikk tegi sissejuhatuse maheloomakasvatuse väljakutsetest, tutvustas üldiselt ÜPP strateegiakava 2023-2027 toetusvõimalusi maheloomakasvatatajatele ja rääkis põhisissetulekutoetusest, ümberjaotatavast toetusest, tootmisega seotud toetustest, ohustatud tõugu loomade ja KSM toetustest. Kadri Kask Maaeluministeriumist tutvustas tingimuslikkuse nõudeid, pärandniidu hooldamise toetust, väärtusliku püsirohuma sailitamise toetus ja ökosüsteemi teenuste säilitamise toetusvõimalusi põllumajandusmaal. Marika Ruberg Maaeluministeriumist tutvustas mahepõllumajanduse ökokava ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetusmeetmeid. Järgnes arutelu.

MAHEMAJANDUS

Aruandeperioodil korraldati üldistel mahemajanduse teemadel kolm infopäeva: mahetoitlustuse ja laiemalt mahemajanduse teemadel.

Mahetoitlustuse infopäev

Infopäev toimus 27.09 (Lääne-Virumaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahetoitlustuse-infopaev/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_09_27/syndmus/mahetoitlustuse-infopaev-rakveres/

Osalejate arv: 14, osalesid haridusasutuste esindajad, kokad, mahetootjad

Sündmuse lühikirjeldus: Mahetoidu eelistest rääkis Elen Peetsmann EMÜ Mahekeskusest. Toitlustuses mahetooraine kasutamisele viitamise võimalustest ja nõuetest (sh mahetoitlustuse ökomärki) ning mahetoidu kättesaadavusest rääkis Merit Mikk. Katrin Märss PRIAst tutvustas veebiülekanne vahendusel septembris rakenduva haridusasutustes mahetoidu pakkumise toetuse

saamise nõudeid. Arutleti koostöövõimaluste üle nii haridusasutuste endi kui ka haridusasutuste ja mahetootjate vahel.

Osalejate tagasiside: osalejad hindasid infopäeva sisu huvitavaks ja vajalikuks ning arutelu käigus arvasid 2-3 osalejat, et suudavad lähiajal suurendada mahetoidu osakaalu 20%-ni, et hakata kasutama tootlustuse ökomärki.

Ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: haridusasutused soovivad saada rohkem infot mahetooraine kättesaadavuse kohta piirkonnas, soovitakse praktilisi kokkamise koolitusi mahetoorainest ning külastada teisi mahetoitu kasutavaid haridusasutusi. Ürituse tulemusena korraldaski MTÜ Partnerid Mahepõllumajanduse Koostöökogu abil oktoobris õppereisi Tartu ja Võrumaa haridusasutustesse, kus on kasutusel mahetoitlustuse ökomärk.

Mahemajanduse infopäev

Infopäev toimus 13.12.2022 (Läänemaa)

Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Teave veebis:

- <https://www.pikk.ee/sundmus/mahemajanduse-infopaev/>
- http://www.maheklubi.ee/syndmused/2022_12_13/syndmus/mahemajanduse-infopaev/

Osalejate arv: 18, mahetaime- ja loomakasvatavad, maheorganisatsioonide esindajad, Maaeluministeeriumi esindaja

Sündmuse lühikirjeldus: viimaseid uuringuid mahetoidu ja mahepõllumajanduse eeliste kohta tutvustas Elen Peetsmann EMÜ Mahekeskusest. Merit Mikk andis ülevaate mahetoidu pakkumisest haridusasutustes, millele järgnes arutelu, kuidas parandada mahetooraine pakkumist haridusasutustele. Airi Vetemaa tutvustas mahetootmise uuenenud nõudeid ja kuidas neid tõlgendatakse, millele järgnes arutelu teemade üle, mida on vaja veel täpsustada järelevalveasutusega. Elen Peetsmann tutvustas ka 2022. a kevadel kaitstud magistritöö tulemusi, kus uuriti mahetootmisega lõpetamise põhjuseid aastatel 2019-2021. Infopäeva lõpus toimus arutelu muudel aktuaalsetel teemadel.

Osalejate tagasiside ja ettepanekud järgmiste tegevuste/teemade osas: osalejate hinnangul on infopäevad, kus arutatakse laiemalt mahevaldkonnaga seonduva üle ja tutvustatakse uuemaid uuringuid ja mahevaldkonnas toimuvat väga olulised ja leiti, et selliseid tegevusi peaks toimuma aastas vähemalt kaks-kolm.

ETTEVÖTJATE JUHENDAMINE

Juhendati kolme toitlustajat Tartu-, Saare- ja Jõgevamaal eesmärgiga tutvustada mahetoitlustuse ökomärgi nõudeid ja mahetooraine kättesaadavust antud piirkonnas.

Saaremaal juhendati Eralasteaeda Kõige Suurem Sõber, Jõgevamaal Avinurme lasteaeda Naerulind ja Tartus ettevõtet Salat ja Disko OÜ (Pepe's). Juhendamised toimusid novembris-detsembris, juhendasid Merit Mikk, Elen Peetsmann ja Marju Müür.

Toitlustajaid nõustati vastavalt nende asutuse spetsiifikale ja tooraine kasutusele. Juhendamisele eelnes olukorra kaardistamine antud asutuses. Tutvustati mahetoitlustuse ökomärgi kasutamist ja selle taotlemist. Kohapeal vaadati üle laoprogrammide võimalused, tooraine sisseostud ja olemasolevate andmete põhjal arvatati sisseostetud mahetooraine osakaal. Anti soovitusi mahetooraine kasutuselevõtuks, sh tootegruppide soovitusel arvestades mahetooraine piirkondlikku kättesaadavust.

Ettevõtjate juhendamist tuleb kindlasti jätkata, sest toitlustajatel ei ole piisavalt teavet mahetooraine kasutamisele viitamise kohta, samuti mahetooraine kättesaadavuse kohta. Individuaalne lähenemine on vajalik, sest soovitusel ja abi on ettevõttespetsiifiline ja seda on keeruline muude teabevormide kaudu edastada.

TEABELEHED JA -MATERJALID

Aruandeperioodil:

- koostati kaks ajakirja „Mahepõllumajandus leht“,
- koostati ja trükiti „Mahepõllumajandus Eestis 2021“,
- koostati kaks teabelehte „Mahemesindus. Kutsumata külalised mahemesilas. Kuidas nendega toime tulla?“ ja „Mahetoidu eelised ja mõju tervisele“,
- täiendati ja trükiti teabematerjal „Väärtusta mahetoorainet. Toitlustuse ökomärk“
- täiendati juhendit „Toitlustusettevõttes mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamine ja reklaamimine“
- tõlgiti kaks materjali „Mahepõllumajandus ja selle kasu kliimale ja elurikkusele“ ja „Lõhna- ja maitseainete kasutamine mahetoidus. Määruse (EL) 2018/848 kohased juhised“.

AJAKIRI

Mahepõllumajanduse leht nr 93, 2-2022 (ilmus november 2022)

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- http://www.maheklubi.ee/mahepollumajanduse_leht/

Väljaandja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, ISSN 1406-9814

Sisukord:

- Mahevätised ja biostimulaatorid maheviljelustehnoloogias
- Paljuliigilised vahekultuuride segud haljasvätisena mahepõllukultuuride külvikorras
- Eesti mahelehmade jõudlusnäitajad ja praakimise põhjused
- Rahvusvaheline projekt ALL-ORGANIC edendab põllumajanduse mitmekesistamist elavate laborite võrgustiku baasil
- Mahetootmisega lõpetamise põhjused aastatel 2019-2021
- Mahepõllumajandus soodustab elurikkust
- Kirjandus ja sündmused

Mahepõllumajanduse leht nr 94, 3-2022 (ilmus detsember 2022)

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- http://www.maheklubi.ee/mahepollumajanduse_leht/

Väljaandja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, ISSN 1406-9814

Sisukord:

- Parim mahetootja 2022
- Uus mahetootjate organisatsioon – Eesti Mahemesinikud
- Parim mahetoit ja parim mahejook 2022
- Videod mahelambakasvatajatele
- Videod mahelihaveisekasvatajatele
- Eesti mahelambakasvatajad käisid soomlaste kogemustega tutvumas
- Mahetoidutöötajate toiduohutuse alase teadlikkuse uuring
- Kirjandus ja sündmused

TRÜKIS

Mahepõllumajandus Eestis 2021

Trükis ilmus septembris 2022, trükiti 500 eksemplari. Trükises antakse eesti ja inglise keeles ülevaade mahepõllumajanduse arengust aastal 2021 erinevates valdkondades: taime- ja loomakasvatus, töötlemine, turustamine, toitlustamine. Lisaks tutvustatakse teabelevi, teadusuuringuid ja teisi mahesektori valdkondi.

Veebis:

- https://www.pikk.ee/wp-content/uploads/2022/09/mahe_eestis_2021_est_eng_digi.pdf
- <http://www.maheklubi.ee/mison/eestis/>

Koostajad: Airi Vetemaa, Merit Mikk, Elen Peetsmann

Tõlge: Ea Velsvebel Greenwood, Stephen Greenwood

Fotod: Elen Peetsmann, Merit Mikk, Airi Vetemaa, Lauri Laan, erakogud

Väljaandja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

ISBN 978-9949-9925-2-2

ISBN 978-9949-9925-3-9 (pdf)

TEABELEHED

Valmis kaks teabelehte mahemesinduse ja mahetoidu kohta.

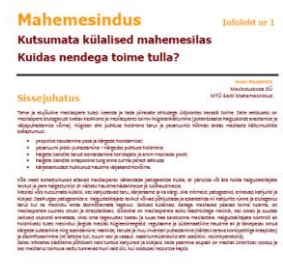
Mahemesindus. Kutsumata külalised mahemesilas. Kuidas nendega toime tulla?

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- <http://www.maheklubi.ee/tootjale/materjalid>

Koostaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös MTÜ-ga Eesti Mahemesinikud

Teabelehes tutvustatakse Eestis levinud kahjureid ja kiskjaid mesinduses: putukad (sipelgalased, suur ja väike vahaleedik), linnud (rasvatihane, rähnid), närilised (roth, rändroth ja hiired) ja kiskjad (metsnugis ja pruunkaru) ning kuidas nendega toime tulla.

Mahetoidu eelised ja mõju tervisele

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- <http://www.maheklubi.ee/tootjale/materjalid>

Koostaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu koostöös EMÜ Mahekeskusega

Teabelehes tutvustatakse teadusuuringute ja raportite tulemusi mahetoidu kvaliteedi kohta (taimsed ja loomsed saadused), mahetoidu seost tervisega ja mahetootmise kasulikkust keskkonnale.

Väärtusta mahetoorainet. Toitlustuse ökomärk

Materjal valmis detsembris 2022, trükiti 500 eksemplari.

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/mahetoitlustuse%20voldik_2022.pdf

Koostaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Materjal on suunatud haridusasutustele ja tutvustab tootlustuse ökomärgi taotlemiseks vajalikke samme. Tutvustatakse ka mahetoidu toetust haridusasutustele.

JUHENDMATERJAL

Juhend tootlustusettevõttes mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamiseks ja reklaamimiseks

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- <http://www.maheklubi.ee/toitlustajale/materjalid/>

2018. a välja antud juhendit täiendas 2022. a Mahepõllumajanduse Koostöökogu.

Juhend on mõeldud toitlustajatele (restoranid, kohvikud, turismitalud, koolid, lasteaiaid jt), kes soovivad kasutada mahetoorainet või tegeleda mahetoitlustamisega ja sellest tarbijatele teada anda. Juhendis antakse ülevaade kahest võimalikust viisist: A) mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalsele osakaalule viitav märk (toitlustuse ökomärk), B) muul viisil mahepõllumajanduslike koostisosade (mahekoostisosade) kasutamisele viitamine.

TÖLKEMATERJALID

Tõlgiti kaks IFOAM Organics Europe materjali: „Mahepõllumajandus ja selle kasu kliimale ja elurikkusele“ ja „Lõhna- ja maitseainete kasutamine mahetoidus. Määruse (EL) 2018/848 kohased juhised“.

Mahepõllumajandus ja selle kasu kliimale ja elurikkusele (16 lk)

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>
- <http://www.maheklubi.ee/tootjale/materjalid>

Tõlkematerjal annab ülevaate mahepõllumajanduse kasust: mahetootmine tarbib vähem energiat ja vähendab kasvuhoonegaaside heitkoguseid; seob ja talletab rohkem süsinikku; kaitseb liikide ja elupaikade mitmekesisust, toetab ökosüsteemi funktsioone ja suurendab põllumajandussüsteemide vastupanuvõimet.

Lõhna- ja maitseainete kasutamine mahetoidus. Määruse (EL) 2018/848 kohased juhised (26 lk)

Veebis:

- <https://www.pikk.ee/valdkonnad/teadmussiirde-pikaajalised-programmid/uhendpip/uhendpip-teavikud/>

- <http://www.maheklubi.ee/tootjale/materjalid>

Tõlkematerjal annab ülevaate uuest mahepõllumajanduse määrusest (EL) 2018/848 ja nõuetest, mis rakenduvad alates 1. jaanuarist 2022. Juhendis vastatakse järgmistele küsimustele: 1) Milliseid lõhna- ja maitseaineid võivad mahetöötledajad kasutada alates 1. jaanuarist 2022? 2) Millist teavet töötledajad vajavad, et tagada vastavus õigusaktide nõuetele? Juhendi I ja II lisas on mittemahe maitse- ja lõhnaainete kasutamise kontrollnimekiri ja mahemääruse nõuetele vastavuse deklaratsiooni näidismuud, mis käsitleb geneetiliselt muundatud organismide (GMOde) keeldu.

VIDEOLOENGUD JA VIDEOD

Aruandeperioodil valmis 3 videoloengut – taimekasvatuse, lambakasvatuse ja mesinduse teemadel.

Umbrohud ja nende kontrolli all hoidmine taimekasvatuses – Liina Talgre, Eesti Maaülikool

- Link: <https://www.youtube.com/watch?v=nRpf90stiOk&list=PLGFCB0UH0S2aVdX2Wii71kwd5EzXZVY4D&index=7>

Loengus tutvustatakse nii ennetavaid kui ka otseseid tõrjevõtteid umbrohutõrjes. Ennetavad võtted, et suurendada kultuuride konkurentsivõimet: mitmekesine külvikord, allakülvid, vaheskultuurid, kõrrekoorimine, kündmine, viisiskülv. Mehhaaniline umbrohutõrje: äestamine, reavahede harimine, kõplamine, niitmine (kui külvikorras on ristik), multšimine.

Parasiidid lambakasvatuses – Ann Mari Anupõld

- Link: <https://www.youtube.com/watch?v=6zOUzkcEotM&list=PLGFCB0UH0S2aVdX2Wii71kwd5EzXZVY4D&index=6>

Loengus antakse ülevaade parasiitõrje põhimõtetest lambakasvatuses; proovide tegemistest ja nende vastuste lugemisest; võtetest, millega saab vähendada parasiitidesse nakatumise riski; resistentsusest ja ussirohu manustamisest.

Mahemesindus. Kutsumata külalised - nugis. Peeter Kuuskalu, Tamme mesila, MTÜ Eesti Mahemesinikud

Link:

<https://www.youtube.com/watch?v=Bsgzyj0twR8&list=PLGFCB0UHos2aVdX2Wii71kwd5EzXZVY4D&index=10>

Loengus räägitakse nugise kahjustustest mesinduses ning kuidas vältida nugise poolt tekitatud kahju: tarude kaitsmine, nugiste peletamine, laorumide kindlustamine ja küttimine.

VIDEOD

Valmis kaks lambakasvatuse ja üks lihaveisekasvatuse teemaline video. Lisaks tõlgiti eesti keelde üks mahemajanduse ja üks taimekasvatuse teemaline video. Aruande koostamise ajaks olid videod sektori poolt hästi vastu võetud.

Karjavalvekoerad mahelambakasvatuses

- Link: www.youtube.com/watch?v=rRDIBk_mT-8&t=18s (vaatamisi 27.01.23 seisuga 715)

Video valmis Mahepõllumajanduse Koostöökogu ning Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu koostöös.

Karjavalvekoerte videos jagavad oma kogemusi Liilia Tali (Rõõmu talu) ja Lilian Freiberg (Ala-Mähkli talu), mahelambakasvatajad Karula rahvuspargist.

Kogumisaedade kasutamine mahelambakasvatuses

- Link: www.youtube.com/watch?v=osd_G3EnmDc&t=128s (vaatamisi 27.01.23 seisuga 370)

Video valmis Mahepõllumajanduse Koostöökogu ning Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu koostöös.

Liilia Tali Rõõmu talust tutvustab videos lammaste kokkuajamiseks alumiiniumist mobiilset kogumisaedade komplekti, Adam Kaivo Sireli talust puidust ja terasest kogumisaedasid.

Maheveiste portsjonkarjatamine

- Link: www.youtube.com/watch?v=SZcQ0ZD89Ys (vaatamisi 27.01.23 seisuga 585)

Video valmis Mahepõllumajanduse Koostöökogu ja MTÜ Liivimaa Lihaveis koostöös.

Videos räägib Airi Külvet Puutsa talust nii taastava karjatamise põhimõtetest kui ka oma kogemusest maheveiste portsjonkarjatamisel.

Valminud videos on tutvustatud ja põhjalikumalt käsitletud Mahepõllumajanduse Lehes nr 94, 3-2022 ja pikk.ee portaalis: <https://www.pikk.ee/videod-lihaveisekasvatajatele/>

Mahetoidu ja mahepõllumajanduse eelised – prof. Carlo Leifert

- Link: <https://www.youtube.com/watch?v=GhLiCvUSs90&list=PLGFCB0UH0S2aVdX2Wii71kwd5EzXZVY4D&index=8>

Videoloengus räägib Southern Crossi ülikooli ja Oslo ülikooli külalisprofessor Carlo Leifert mahetoidu ja mahepõllumajanduse eelistest tervise, keskkonna ja toidujulgeoleku kontekstis.

Mahetaimekasvatuse kogemus Inglismaalt

- Link: https://www.youtube.com/watch?v=JKk9ac6_rAI

John Pawsey tutvustab Shimpling Parki mahetalu Inglismaal, kus tegeletakse mahetaime- ja loomakasvatusega. John Pawsley räägib põhjustest, miks ta otsustas üle minna mahetootmisele ja millised on olnud tema edusammud.

